

Periodisk programevaluering av Grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10

23.05.2023

Ekstern programevaluerar:
Hilde Opsal, Høgskulen i Volda

1. Studieprogram

Evaluering av studieprogram Grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10 (GLU 5–10) er gjennomført som ei dokumentevaluering. Vi har tatt utgangspunkt i Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for trinn 5–10 av 7. juni 2016 og Studieprogramrapport for studieåret 2020–21 og hausten 2021, datert 15.02.2022. I evalueringa er følgjande planar studert: studieplan for Grunnskulelærerutdanning for trinn 5-10 (2022–2027), emneplanar i dei ulike faga for studieåret 2022/23, praksisplanen for 2022/23 og plan for profesjonsfagleg digital kompetanse. Totalt har vi evaluert 88 planar med eit spesielt fokus på masterfaga. I tillegg bygger evalueringa på medlemmane i panelet si eiga innsikt og erfaring med utdanninga.

2. Deltakarar

Lars Fagerhøi	Rektor, Rakkestad ungd. skole
Lars-Øyvind Bakke-Jørstad	Praksislærer, Rakkestad ungd. Skole
Hilde Fjeld	Førstelektor, pedagogikk, HiØ
Åshild Søfteland	Førsteamanuensis, norsk, HiØ
Jan Anders Eriksen	Student, 2. året, GLU 5-10
Hege Marie Gundersen	Rådgiver, seksjon for studieutredning og kvalitetsutvikling
Hilde Opsal	Førsteamanuensis, matematikk, HVO
Irene Felde Olaussen	Fakultetsrådgiver ved LUSP, sekretær

Hilde Opsal har vore leiar for panelet og Irene Felde Olaussen har vore sekretær for gruppa.

3. Tema for evalueringa

I mandatet til evalueringspanelet er følgjande tema nemnt: arbeidslivsrelevans, fagleg innhald og organisering, gjennomføring av undervisningsaktivitetar og rettleiing, vurderingsordningar og -former. Det er kome ynskje om at evalueringspanelet har ei spesiell merksemd på følgjande fire punkt:

1. Praksisrelevans (praksisformer)
2. Struktur og innhald
3. Undervisnings- og vurderingsformer
4. Læringsutbytte

Etter at evalueringa vart planlagt, har ChatGPT og andre AI-plattformer blitt eit tema opp mot vurderingsformer (arbeidskrav og eksamen). I tillegg er der for tida ei nasjonal evaluering av GLU i regi av NOKUT, der det har kome forslag om å «mjuke opp» sentrale retningslinjer i rammeplan for GLU 5-10.

I denne rapporten vil vi fokusere spesielt på dei fire punkta nemnt ovanfor.

4. Vurdering av prosess og grunnlagsmateriale

Kvart medlem i panelet har kvar for seg lese gjennom og vurdert programplan, praksisplan, emneplanar med eit spesielt fokus på

- læringsutbytteformuleringar

- progresjon i faget
- tilknytning til praksis
- vurderingsformer opp mot læringsutbytteformuleringar
- variasjon i vurderingsformer
- balanse mellom grunnbøker, forskningslitteratur og språk i pensumlitteratur
- syklus 1 mot syklus 2 (gjeld masterfag)
- FoU-oppgåve
- undervisnings- og læringsformer
- perspektiv opp mot vidaregåande skule

5. Heilskapleg vurdering av program- og undervisningskvalitet

5.1 Praksisrelevans

Praksisrelevans handlar om å sjå samanheng mellom campusundervisning og praksisfeltet. Utfordringar i skulen har i enkelte samanhengar kanskje i for liten grad vore belyst i lærarutdanninga. Nyutdanna lærarar har mellom anna ikkje nok kunnskap om samarbeid med heimen og andre instansar, tilpassa opplæring, vurdering og bruk av digitale verktøy i skulen.

Vår vurdering av praksisrelevans knytt til GLU 5–10 er at dette området blir det arbeida godt med ved HiØ. Nyutdanna lærarar frå HiØ blir opplevd å vere kompetente og med eit godt grunnlag for å kunne utvikle seg vidare som lærarar. Praksisfeltet opplever at nyutdanna lærarar frå HiØ har gode IKT-kunnskapar og dei er ein ressurs ovanfor kollegaer.

Tilpassa opplæring er eit gjennomgåande tema i alle fag. I studieplanen for GLU 5–10 står det: «Kunnskap om tilpasset opplæring er ivaretatt i alle fag i studiet, ut frå fagenes egenart». Og som det står i studieplanen, er kjenneteikn på tilpassa opplæring mellom anna variasjon i arbeidsoppgåver, lærestoff, organisering av opplæringa og arbeidsmåtar. Både i studieplan og i dei ulike emneplanane i ulike fag er det lagt opp til ein slik variasjon.

Eit hovudfokus på *Tverrsektorielt samarbeid* er plassert i eit eige emne i 4. studieår (utan studiepoeng). Ut frå studieplanen er fokuset her spesielt på entreprenørskap og den kulturelle skulesekken. Det er ut frå studieplanen litt uklart kva som er omfanget av dette opplegget og kva læringsutbytte studentane har av dette emnet.

I praksisplanen er «tverretattlig samarbeid», «ulike former for skole–hjem-samarbeid» og «klasseforeldremøte» nemnt. Dette er i ei liste med mange andre punkt som kan inngå i dei 10–13 timane med arbeidsplanfesta tid som studentane skal ha i praksis. Det er litt uklart i kor stor grad studentane får nok kunnskap om samarbeid med heimen og andre instansar i si utdanning.

5.2 Struktur og innhald

GLU 5–10 har ein sentralgitt rammeplan som i stor grad regulerer struktur og innhald i utdanninga. Obligatorisk fag i GLU 5–10 er pedagogikk og elevkunnskap (inkl. RLE) på 60 studiepoeng, der 30 studiepoeng er bestemt i syklus 1 og 30 studiepoeng i syklus 2. I tillegg er det krav om at alle studentar skal ha to undervisningsfag med minimum 60 studiepoeng. Studentar kan i tillegg velje 30 studiepoeng i eit tredje skulefag, eit skulerelatert fag eller studiepoeng som trengst for å kunne gå vidare med masterfordjuping i profesjonsretta pedagogikk eller spesialpedagogikk. Ved HiØ er det her tilbod om eit tredje skulefag eller profesjonsretta pedagogikk.) I syklus 2 skal studentar ha, i tillegg til obligatorisk pedagogikk og elevkunnskap, 90 studiepoeng i masterfaget. Ved HiØ ligg 15 av desse til vitskapsteori og metode og 30 studiepoeng er masteroppgåva. På GLU 5–10-utdanninga ved HiØ er det mogleg å skrive masteroppgåve i engelsk, matematikk, norsk, tysk eller profesjonsretta

pedagogikk. Studentar som vel masterfordjuping i profesjonsretta pedagogikk, skal ha 30 studiepoeng på masternivå i eit skulefag (nasjonalt bestemt).

HiØ har organisert dei ulike skulefaga på 60 studiepoeng i syklus 1 i to fagpuljar. Studenten skal velje eit fag frå kvar fagpulje. Fagpulje 1 består av norsk, kroppsøving, naturfag, kunst og handverk og KRLE. Mange studentar ynskjer å ha eit praktisk-estetisk fag i fagkretsen noko som kanskje fører til at der er få studentar som vel norsk frå fagpulje 1 (om ein tek omsyn til at norsk er det klart største skulefaget). Samtidig er det einaste norsk som HiØ tilbyr som masterfag i frå fagpulje 1. Sett utanfrå kan dette forståast slik at norsk har vorte prioritert framfor andre fag, spesielt sidan FoU-oppgåva er kopla til faga i fagpulje 1). Fagpulje 2 består av matematikk, engelsk, samfunnsfag, tysk, fransk og spansk. Alle desse skulefaga blir ofte rekna som teoretiske fag.

Sjølv om HiØ har mange skulefag studentane kan velje mellom, gjer denne organiseringa at det likevel blir opplevd av enkelte studentar/faglærarar som lite fleksibelt. Det tredje skulefaget som kan takast på 30 studiepoeng utgjer Fagpulje 3, som per i dag består av KRLE, kunst og håndverk, kroppsøving, naturfag, samfunnsfag, tysk, fransk, spansk.

I studieplanen for GLU 5–10 har *Profesjonsfagleg digital kompetanse* (PFDK) ein eigen plan der det står at studentane skal tileigne seg denne kompetansen gjennom separate kurs/oppgåver og delvis integrert i dei ulike faga. Det er også lagt eit eige obligatorisk kurs i *Profesjonsfagleg digital kompetanse* som må vere bestått for å få vitnemål. Dette kurset er lagt til første studieår, kurset er nettbasert. Innhaldet er mellom anna *Fag og grunnleggjande ferdigheiter* og *Pedagogikk og fagdidaktikk*. I studieplanen står det at *pedagogikk skal legge til rette for at studentane tileignar seg ein teoretisk overbygging om grunnleggjande ferdigheiter*. Sidan studentane ikkje har pedagogikk første studieår, blir det difor PFDK som legg premissane både på kva pedagogikk er og kva som ligg i grunnleggjande ferdigheiter. Vi stiller oss litt undrande til om dette er eit godt val.

HiØ har mange spesifikke krav til organisering i studieplanen. Nokre av krava går på storleik på basisgrupper, talet på rettleingsmøter pr. semester m.m. Denne spesifiseringa kan skuldast at ein ynskjer å forplikte faglærarane, men det kan vere at ein ikkje treng å formulere det så detaljert i sjølve studieplanteksten. Kva skjer dersom ein ikkje får gjennomført alle møte som står skildra i planen?

HiØ har ein omfattande *Plan for praksis* (30 sider inkludert vedlegg). I denne planen blir organisering og ansvarsoppgåvene til dei ulike aktørane skildra detaljert, kanskje også litt for detaljert. Det går ikkje fram av planen kva som skjer dersom noko av dette ikkje blir gjennomført. Årsaka til at planen er så detaljert kan vere at studentar har opplevd at praksis er veldig forskjellig frå skule til skule, og at ein skal sikre seg at alle studentar får det same i praksis. Det er ein bra ting, men kanskje kan det sikrast gjennom avtalar med dei ulike aktørane meir enn gjennom ein detaljert plan for praksis.

HiØ er god på skikkaheitsvurdering og oppfølging av praksisfeltet. Høgskulen har dei siste åra utvikla eit tettare samarbeid med praksisfeltet. Gjennom praksisplanen forpliktar praksislærar seg til å legge til rette for at studentar skal kunne gjennomføre FoU-oppgåva og andre arbeidskrav. Dette blir av og til opplevd som eit hinder for å få gjennomført ein god praksis. Kanskje bør ein ha ein gjennomgang av arbeidskrav som studentane skal gjennomføre medan dei er ute i praksis; arbeidskrava som blir gitt må opplevast som relevante for praksis. Studentane sine praksiserfaringar skal ha ein sentral plass i undervisninga på høgskulen (jf. Plan for praksis). Det er gjort mykje for å lage bruer mellom praksis og campus, men det står att noko arbeid. Kombinasjonsstillingar kan vere ein ressurs i dette arbeidet.

5.3 Undervisnings- og vurderingsformer

Ut frå studieplanen får studentar på GLU 5–10 møte varierte arbeidsformer i undervisninga som forelesing, gruppearbeid, fagseminar, kreative, praktiske og estetiske arbeidsmåtar, feltarbeid knytt til prosjekt, sjølvstudium, rettleiing og praksis.

Også dei ulike emneplanane skildrar varierte undervisningsformer, tilpassa dei ulike emna. Talet på arbeidskrav knytt til kvart enkelt emne varierer. Dei emna som har eit hovudansvar for praksis, har ofte fleire arbeidskrav knytt til praksis. Arbeidskrava i dei ulike emneplanane er generelt lite utfyllande skildra, og det er difor vanskeleg å vite kva tilbakemeldingar som blir gitt og kva vurderingsformer som blir nytta. Det varierer også om der er obligatorisk frammøte til undervisninga. Dei emna som har obligatorisk frammøte, har eit frammøtekrav på 80 %.

Når det gjeld avsluttande vurdering, går det fram av dei enkelte emneplanane kva eksamensform som er knytt til dei ulike emna. Det er litt ulikt korleis eksamen vert omtalt i dei ulike emneplanane. Harmoniserande formuleringar på tvers av fag kan ha lite innhald og nyansar kan forsvinne sidan faga er ulike. Vi meiner det er viktig at studentane blir prøvd i ulike vurderingsformer. Dei ulike fagseksjonane bør ta ei vurdering på om dei eksamensformene som er i faget i dag har nok variasjon. For eksempel er der i enkelte fag mappevurdering i nesten alle emne, medan andre fag ikkje brukar denne vurderingsforma i det heile.

Ein bør også sjå vurderingsformer i arbeidskrav og eksamen i samanheng. I eit emne som har eit forholdsvis arbeidskrevjande skriftleg arbeidskrav, er det ikkje sikkert at ein skriftleg eksamen er det beste.

HiØ har valt å knyte FoU-oppgåva til faga i fagpulje 1. Det betyr at studentane i desse faga vil få øving i akademisk skriving. Vi er litt meir usikre på dei faga som ligg i fagpulje 2. For eksempel faget matematikk har mange arbeidskrav der medstudentar skal rette og kommentere desse arbeidskrava. Det positive med dette er at studentane får prøve seg med å gi tilbakemeldingar, men vi er litt usikre på om desse tilbakemeldingane sikrar progresjon i akademisk skriving. I pedagogikkfaget har det vore eit fokus på å få til ei utvikling i akademisk skriving.

ChatGPT har den seinare tida fått mykje merksemd. Kva konsekvensar dette vil få med tanke på for eksempel progresjon i akademisk skriving og vurderingsformer, er uvisst. Det kan vere at ein må legge til eit element til skriftlege eksamensoppgåver som viser korleis ein har arbeidd med oppgåva (sjølvrefleksjon).

5.4 Læringsutbytte

I forskrift om rammeplan for grunnskulelærarutdanning for trinn 5–10 er der mange læringsutbytteformuleringar (LUB-ar). Desse LUB-ane finn vi igjen i programplanen. I tillegg er der i forskrifta ein del tverrfaglege tema som også er med i programplanen. Desse punkta bør ein også finne igjen i emneplanane. Nokre av punkta er med i pedagogikkemne, og i studentanes offisielle samtale med rektor i praksis, noko som sikrar at alle studentane får opplæring i dette. Nokre av punkta er ikkje med i pedagogikkfaget og heller ikkje i plan for praksis, men det kan vere at dei er med i profesjonsdagane. Sidan tema for profesjonsdagane varierer frå år til år, kan det vere at der er tema som enkelte studentar ikkje har fått opplæring i.

Eit tverrfagleg tema det er litt uklart kven som har ansvaret for, er *grunnleggjande ferdigheiter*. I følgje studieplanen skal pedagogikk legge til rette for at studentane tileignar seg «en teoretisk overbygning om grunnleggjande ferdigheiter». I planen for PFDK er «fag og grunnleggjande ferdigheiter» eit punkt i første studieår. Men grunnleggjande ferdigheiter er ikkje lenger med i pedagogikkfaget og

pedagogikkfaget er heller ikkje lagt til første studieår når dette er eit tema i PFDK. Det bør vere ein meir bevisst plan for korleis grunnleggjande ferdigheiter vert behandla. Og det bør kanskje ikkje koplust så direkte til pedagogikkfaget, når pedagogikk ikkje ligg til første studieår. Det kan også vere tilsvarande problem for andre tverrfagleg tema. Det bør presiserast at tverrfaglege tema også inngår i faga. Dersom ein sikrar at alle fag i fagpulje 1 eller fagpulje 2 tar opp eit av dei tverrfaglege temaa, vil ein sikre at alle studentar får det. Det bør kome tydelegare fram kvar hovudansvaret for desse temaa ligg, i pedagogikkfaget, praksis, profesjonsdagar eller i enkelte fag.

I diskusjonen om overordna læringsutbytteformuleringar vart det stilt spørsmål om korleis sikre at studentane har dei ferdigheitene dei skal ha. Nokre av ferdigheitene er det kanskje naturleg at ein sikrar gjennom praksis, medan andre bør ein arbeide med på campus. Av og til må kunnskapen kome først, før ein oppnår ferdigheit. Det er også eit spørsmål om ein bør vekte dei ulike overordna læringsutbytteformuleringane i forhold til kor omfattande dei er i studiet/faga.

Med nasjonale retningslinjer for GLU 5–10 er der klare forventningar til kva studiet skal innehalde i dei ulike faga. Dette gir ein del utfordringar. For eksempel i engelsk blir det stilt spørsmål ved om masteroppgåva har for stor plass med tanke på at det går utover det å lese meir engelsk litteratur. I norsk er det vanskeleg å bestemme kva innhaldet i dei tre fagfordjupingsemna på masternivå skal vere. Skal det vere nye tema sett opp mot tidlegare emne eller skal ein ta opp same tematikken, men no gå i djupna?

Tema på masternivå skal passe i forhold til kompetanse og forskingsprofil hos fagpersonalet. Nokre av masterfaga er tydeleg didaktiske retta, andre ser ut til å vere meir disiplinaglege med mindre didaktikk. Vi tilrår ein gjennomgang av innhaldet i masterfaga med tanke på å sikre at dei er nok didaktisk retta.

Læringsutbytte er også nært kopla til pensumlitteratur. Det er ei forventning om at ein i dei første emna i eit fag nyttar hovudsakleg grunnbøker, deretter meir forskingslitteratur, og i dei første emna mykje litteratur på norsk, seinare meir engelsk. Ein gjennomgang av dei ulike faga viser at enkelte fag har lite forskingslitteratur på syklus 1. Vi rår til at det er noko forskingslitteratur i alle emne, gjerne på norsk i dei første emna. Ein bør også ha didaktisk litteratur på alle pensumlistar. Vi stiller oss også litt undrande til at det i enkelte fag ser ut til å vere gjenbruk av pensumlitteratur i ulike emne. Korleis klarer ein med slik gjenbruk å sikre progresjon i faget?

6. Kvalitetsområde

Vår vurdering er at det er godt samsvar mellom forskrift og nasjonale retningslinjer og studieplanen for GLU 5–10. Ved innsendinga av akkrediteringssøknaden til NOKUT vart det gjennomført ein skjematisk gjennomgang av sentrale tema for å sikre at alle moment er på plass. Det kan vere at ein igjen bør lage seg ei liste over punkt som bør kvalitetssikrast i faga/emna. Dei tverrfaglege temaa i dei nasjonale retningslinjene bør vere ein del av denne lista.

Praksis i 5. studieår er på to veker, der den første veka er saman med lærarane på skulen og den andre veka er skuleovertaking der studentane tek over alle funksjonar på skulen. Refleksjonsnotat etter skuleovertakinga viser at studentane brukar profesjonsspråket på ein heilt annan måte enn tidlegare i studiet. Sjølv om der er ein del etiske dilemma knytt til skuleovertaking, vil vi likevel løfte dette fram som noko vi opplever som positivt ved HiØ.

HiØ tilbyr mange skulefag som studentane kan velje mellom, unntak pr. i dag er *mat og helse* og *musikk*. Utfordringa med så mange fag er små studentgrupper. Det kan vere at ein bør sjå på strukturen for å få til større valfridom innanfor modellen.

Studentane som går ut av GLU 5–10 ved HiØ har eit meir positivt kritisk syn på det som skjer i klasserommet. Frå praksisfeltet blir det opplevd at studentane har eit meir undrande blikk på det som skjer i klasserommet enn studentar har hatt tidlegare år. Studentane er òg meir bevisste i korleis dei analyserer og reflekterer over praksis.

7. Forbetringspunkt

Eitt forbetringsområde er å få ein tydlegare samanheng mellom læringsutbytteformuleringane i praksis og emneplanane som inngår i dei ulike studieåra. I progresjonstrappa er der for kvart år eit fokusområde i praksis. Dette bør vi finne igjen i emneplanane til dei faga i dei ulike studieåra. For eksempel skal temaet *vitskapsteori og metode* introduserast tidleg i studiet, i følgje dei nasjonale retningslinene. I praksisplanen står det at studenten har kunnskap om dette i 3. studieår. Finn ein dette igjen i dei ulike emneplanane som inngår i tredje studieår?

I enkelte fag er der ein tydeleg progresjon i akademisk skriving, i andre fag er denne progresjonen ikkje like tydeleg. Eitt forbetringsområde er at det bør kome fram korleis ein sikrar at studentane er i stand til å skrive ei masteroppgåve i alle fag som er tilbydd som masterfag.

Eitt tredje forbetringsområde er at det blir tydelegare kor ansvaret for dei tverrfaglege temaa ligg. Nokre av desse er det i dag praksis som har ansvaret for, andre er lagt til pedagogikk, nokre til profesjonsdagane. Eit av dei tverrfaglege tema som vi vil spesielt trekke fram er *vurdering*. Studentane føler ikkje at dei får nok øving i elevvurdering, slik at dei er trygge på dette. I følgje nasjonale retningsliner skal faga «gi opplæring i å analysere og vurdere elevenes læringsprosesser og resultat, og i å gi tilbakemeldinger som støtter deres læring». Vi er usikre på om studentane møter dette i alle faga.

Vi saknar at det kjem fram meir tydeleg korleis PFDK heng saman med resten av studiet, og har bl.a. drøfta om det blir for mykje fokus på verktøy og for lite fokus på når digitale løysingar skal brukast og korleis? Vi er også usikre på om studentane opplever at dei kan bruke IKT godt nok i undervisninga. Første studieår er det lagt inn eit digitalt IKT-kurs i grunnleggjande digitale ferdigheiter på 30 timar. Er det viktigaste ein treng å ha med i eit slikt kurs gjennomgått? Enkelte meiner at det kanskje er for lite vekt på pedagogisk bruk av digitale verktøy. Kva er viktig å lære på dette kurset og har ein fokus på dette i kurset? Der er eit fjerde forbetringsområde når det gjeld pedagogisk bruk av digitale verktøy.

Evalueringsrapporten skal sendes til studieprogramansvarlig for det aktuelle studieprogrammet og lagres i høgskolens sak- og arkivsystem.